

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ»**

ОЛЬХОВЕНКО ОЛЕГ ІГОРОВИЧ

УДК 343.364

**КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНУ ВІДМОВА
СВІДКА ВІД ДАВАННЯ ПОКАЗАНЬ АБО ВІДМОВА ЕКСПЕРТА ЧИ
ПЕРЕКЛАДАЧА ВІД ВИКОНАННЯ ПОКЛАДЕНИХ НА НИХ ОBOB'ЯЗКІВ
(СТ. 385 КК УКРАЇНИ)**

Спеціальність 12.00.08 – кримінальне право та криминологія;
кримінально-виконавче право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у ВНЗ «Національна академія управління».

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент,
Харь Інна Олексіївна,
ВНЗ «Національна академія управління»,
заступник завідувача кафедри кримінального
права, кримінології, цивільного та
господарського права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор,
Мисливий Володимир Андрійович,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря
Сікорського», МОН України, професор
кафедри публічного права, м. Київ.

кандидат юридичних наук, доцент,
Багіров Сергій Рамізович,
Національний університет «Києво-
Могилянська академія», доцент кафедри
кримінального та кримінального
процесуального права. м. Київ.

Захист відбудеться 12 липня 2018 р. о 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.889.02 у ВНЗ «Національна академія управління» за адресою 03151, м. Київ, вул. Ушинського, 15, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ВНЗ «Національна академія управління» за адресою: 03151, м. Київ, вул. Ушинського, 15.

Автореферат розісланий 11 червня 2018 р.

**Виконуючий обов'язки вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради**

М. І. Карпенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У державі, що визначила однією із цілей свого розвитку інтеграцію в Європейське співтовариство, на конституційному рівні проголосила себе правовою (ст. 1 Конституції України), правосуддя набуває особливого статусу як найважливіший гарант дотримання прав і свобод людини і громадянина. На цьому шляху законодавче забезпечення кримінальної відповідальності за відмову свідка від давання показань або відмову експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків (ст. 385 КК України – далі ст. 385 КК) має важливе значення. У той же час конкретизуючи положення ч. 1 ст. 63 Конституції України, ч. 2 ст. 385 КК, встановлює, що не підлягають кримінальній відповідальності особи за відмову давати показання під час провадження досудового розслідування або в суді щодо себе, а також членів їх сім'ї чи близьких родичів коло яких визначається законом (п. 1 ч. 1 ст. 3 КПК та ст. 3 СК).

Проблеми кримінальної відповідальності за злочин відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків (ст. 385 КК) певною мірою розробляли такі вчені, як: Ю. В. Александров, М. І. Бажанов, А. С. Беніцький, Б. М. Бойко, В. І. Борисов, П. А. Воробей, Ю. В. Гродецький, В. А. Козак, Р. С. Орлов, В. І. Осадчий, О. Е. Радутний, В. І. Тютюгін, М. І. Хавронюк, С. С. Чернявський, Є. В. Шевченко та ін. Звичайно, що праці цих та інших учених, на які ми посилаємося в дисертації, мають істотну теоретичну та прикладну цінність, але не зважаючи на це, питання, визначені за темою дисертації, не знаходили окремого комплексного дослідження. З метою заповнення цієї прогалини, означена проблема потребує: дослідження витоків та історії кримінальної відповідальності за цей злочин; дослідження та формулювання поняття злочину, передбаченого ст. 385 КК; з'ясування соціально-правової обумовленості цієї заборони. Крім того, автори існуючих праць мають значні розбіжності в поглядах щодо суспільних відносин, поставлених під охорону кримінального закону, на структуру об'єкта, стосовно предмета злочину і предмета відносин. їх місце в складі злочину, щодо інших складоутворюючих цього суспільно небезпечного діяння та їх ознак. Значні прогалини існують у теорії та на практиці у відмежуванні злочину, передбаченого ст. 385 КК від суміжних злочинів. Потребує належного компаративістського аналізу норм, що передбачають відповідальність за ст. 385 КК та аналогічних злочинів за кримінальним законодавством деяких зарубіжних держав. Крім того, існує нагальна потреба в розробленні ґрунтовних пропозицій з удосконалення положень, передбачених ст. 385 КК. Усе це є свідченням актуальності обраної теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота ґрунтується на положеннях загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (прийнята Верховною Радою України 18.03.2004 р. № 161629-IV) та виконана в межах науково-дослідної роботи ВНЗ «Національна академія управління» на 2014-2019 рр. на тему: «Адаптація законодавства і права України до законодавства і права Європейського Союзу» (державний реєстраційний номер 0114U006593).

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є отримання науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення відповідних кримінально-правових норм (ст. 385 КК) та забезпечення підвищення ефективності регулятивної сутності кримінального права у сфері належного забезпечення одержання достовірних доказів, виконання експертом чи перекладачем покладених на них обов'язків на основі комплексної і системної кримінально-правової характеристики злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків. Відповідно до поставленої мети необхідно вирішити наступні задачі:

- з'ясувати витoki та історію законодавства про кримінальну відповідальність за відмову свідка від давання показань або відмову експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків;

- розробити поняття злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків;

- встановити об'єктивні ознаки злочину, передбаченого ст. 385 КК;

- здійснити аналіз суб'єктивних ознак злочину, передбаченого ст. 385 КК;

- провести відмежування злочину, передбаченого ст. 385 КК від суміжних злочинів;

- здійснити порівняльно-правову характеристику злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків (ст. 385 КК) та аналогічними злочинами за законодавством деяких зарубіжних держав;

- розробити пропозиції щодо вдосконалення норм, передбачених ст. 385 КК.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини з належного давання свідками показань або експертом чи перекладачем виконання покладених на них обов'язків.

Предметом дослідження є кримінально-правова характеристика злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та вирішення задач дослідження в роботі використано наступні загальнонаукові і спеціально-наукові методи: *діалектичний* – застосовувався у всіх розділах дисертації, в їх взаємозв'язку, а також для формування висновків і пропозицій за темою дослідження; *історико-правовий* – використовувався для розкриття історичного розвитку кримінально-правової заборони відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків (підрозділ 1.1); *порівняльно-правовий* – використовувався для порівняння вітчизняних кримінально-правових норм, що регламентують відповідальність за досліджуваний злочин, з відповідними нормами законодавства окремих зарубіжних держав (підрозділ 3.2); *логіко-семантичний* – застосовувався для поглибленого вивчення понятійного апарату (підрозділи 1.1; 2.1; 2.2; 2.3; 3.1; 3.2, 3.3); *догматичний* – використовувався для виявлення можливостей удосконалення норм ст. 385(розділи 2; 3); *соціологічний* – використовувався під час проведення анкетування та вироки з питань кримінально-правової характеристики злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від

виконання покладених на них обов'язків (підрозділи 2.1; 2.2); *системного аналізу* – допоміг з'ясувати внутрішню структуру і місце злочину, передбаченого ст. 385 КК (розділ 2).

Теоретичним підґрунтям монографічної роботи стали дослідження П. П. Андрушка, Ю. В. Бауліна, В. І. Борисова, Я. М. Брайніна, Б. А. Вікторова, О. В. Вітка, М. В. Володька, П. А. Вороб'я, С. Б. Гавриша, В. К. Грищука, П. С. Дагеля, Т. А. Денисової, А. В. Дроздова, О. О. Дудорова, А. П. Закалюка, М. Й. Коржанського, Ю. А. Красікова, В. М. Кудрявцева, С. Я. Лихової, В. К. Матвійчука, М. І. Мельника, В. А. Мисливого, А. А. Музики, В. О. Навроцького, М. І. Панова, О. П. Рябчинської, А. В. Савченка, О. С. Сутули, В. Я. Тація, В. П. Тихого, А. П. Ткачука, В. І. Тютюгіна, Є. В. Фесенка, П. Л. Фріса та ін.

Емпіричну базу дослідження складають дані Державної судової адміністрації України за 2003 -2017 рр.; результати опитування 300 працівників правоохоронних органів, суду, прокуратури, експертів, перекладачів, опитування 360 студентів старших курсів юридичних факультетів вузів та викладачів кримінального права, вивчення кримінальних справ досліджуваної категорії проваджень.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація за характером і змістом досліджуваних питань є першою в Україні комплексною і системною науково-дослідною працею, присвяченої кримінально-правовій характеристиці злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків. Конкретний внесок дисертанта полягає у формуванні науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення відповідних кримінально-правових норм (ст. 385 КК) та підвищення ефективності регулятивної сутності кримінального права у сфері забезпечення одержання достовірних доказів та істинних висновків у справі, що містять елементи наукової новизни та мають істотне значення для науки кримінального права і практики застосування досліджуваної норми, зокрема:

Уперше:

- з'ясовано, що витoki кримінальної відповідальності за відмову свідка, експерта, понятого чи перекладача без поважних причин від виконання покладених на них обов'язків були передбачені ст. 172 Кримінального Уложення 1903 р. (характеризувалися діями та часом – під час слідства і суду). У ст. 87 КК УСРР 1927 р., була передбачена кримінальна відповідальність, серед інших злочинів, за відмову свідка від давання показань слідчому і судовому органу (ч. 1), відмова експерта, перекладача або понятого від виконання покладених на них обов'язків (ч. 2), тобто була ускладнена стаття для розуміння. У ст. 179 КК УРСР 1960 р., яка мала назву: «Злісне ухилення свідка, експерта або перекладача від явки або відмова від дачі показань чи виконання покладених на них обов'язків» – тут відбулася декриміналізація відповідальності понятого. 2 листопада 1989 р. ст. 179 КК отримала нову назву та редакцію «Відмова свідка від дачі показань чи експерта або перекладача від виконання покладених на них обов'язків», досліджуваний злочин був сформульований в окремій статті 179 КК, на відміну від попередньої редакції та стала характеризуватися активними діями та місцем вчинення злочину. У ст. 385 КК

2001 р., яка отримала назву «Відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від покладених на них обов'язків», відбулися зміни в об'єктивній стороні стосовно часу вчинення злочину та більша його деталізація;

- запропоновано визначення злочину, передбаченого ст. 385 – це умисні, заборонені КК України дії суб'єкта, що посягають на суспільні відносини, які забезпечують умови з належного давання показань свідком, виконання експертом чи перекладачем покладених на них обов'язків під час судового розгляду, під час проведення досудового розслідування, здійснення виконавчого провадження, розслідування тимчасовою слідчою комісією Верховної Ради України, які полягають у відмові свідка від давання показань або відмови експерта чи перекладача без поважних причин від виконання покладених на них обов'язків у зазначений в законі час;

- обґрунтовано зміст основних чинників соціально-правової обумовленості заборони відмови свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків, до яких потрібно зарахувати: 1) соціально-кримінологічний – визначає стан: розвитку суспільних відносин в означеній сфері; відповідність заборони соціальним та кримінологічним реаліям; що заборона – це засіб, реакція на злочин, покликана охороняти суспільні відносини; обумовленість цієї заборони – небезпекою завдання істотної шкоди суспільним відносинам унаслідок поведінки певної категорії людей; наявність достатньо високого рівня суспільної небезпечності такої поведінки; відносну поширеність цього злочину; 2) нормативно-правовий – свідчить: про відповідність цієї заборони нормам Конституції України та іншим галузям законодавства в цій сфері; що норми Конституції України та заборони, передбаченої ст. 385 КК мають внутрішню логічну несуперечливість; що ст. 385 КК знаходиться в єдиному блоці з багатьма нормами законодавства, одні з яких регулюють позитивні відносини, а інші встановлюють відповідальність за порушення цих відносин; 3) етичний чинник – свідчить, що дотримання етичних норм при конструюванні заборони, передбаченої ст. 385 КК може бути визначальною; 4) культурно-історичний охоплює всі попередні чинники і розглядає заборону з точки зору поступального розвитку; 5) міжнародно-правовий – свідчать, що заборона, передбачена ст. 385 КК ґрунтується на міжнародно-правових стандартах прав людини;

- доведено, що об'єктивна сторона злочину, описаного ст. 385 КК характеризується двома ознаками: 1) діями (відмовою свідка від давання показань; відмовою експерта чи перекладача без поважних причин від виконання покладених на них обов'язків); 2) часом вчинення злочину (під час судового розгляду, провадження досудового розслідування, здійснення виконавчого провадження, розслідування тимчасовою слідчою комісією Верховної Ради України);

Удосконалено:

- формулювання родового об'єкта злочинів, передбачених розділом XVIII Особливої частини КК України – це суспільні відносини з приводу умов, що забезпечують регламентовану законодавством та іншими нормативно-правовими актами діяльність: судів по здійсненню правосуддя; органів досудового розслідування, прокуратури; установ, що використовують судові рішення; осіб, що

забезпечують для суду, досудового розслідування повне, всебічне і об'єктивне вирішення справ, з охорони законних прав та інтересів громадян, юридичних осіб, суспільства, держави в процесі судочинства, досудового розслідування, виконання судових рішень, захисту та представництва у повному його розумінні;

- визначення основного безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст. 385 КК, як суспільних відносин, що забезпечують умови з належного давання показань свідком, виконання експертом чи перекладачем покладених на них обов'язків під час судового провадження або під час провадження досудового розслідування, виконавчого провадження, розслідування тимчасовою слідчою комісією Верховної Ради України;

- розуміння суб'єкта злочину, передбаченого ст. 385 КК під яким слід вважати фізичну осудну особу, яка досягла 16-річного віку до моменту вчинення злочину і викликана в якості свідка, призначена експертом чи залучена в якості перекладача (спеціальний суб'єкт) у цивільній, кримінальній, господарській та адміністративній справах компетентним на це органом чи особою та яка попереджена про кримінальну відповідальність – свідок про відмову від давання показань, експерт чи перекладач – за відмову від виконання покладених на них обов'язків без поважних причин, у зазначених у диспозиції цієї статті органах;

- розуміння, що суб'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 385 КК характеризується виною у формі прямого умислу. Про це свідчить, те що цей злочин відноситься до так званих діянь з формальним складом. Інтелектуальна ознака умислу в цьому злочині характеризується усвідомленням винною особою суспільної небезпечності своїх дій, часу вчинення злочину. Вольовий момент умислу в цьому злочині характеризується бажанням вчинити дії, передбачені в диспозиції цієї статті.

Дістали подальшого розвитку:

- критерії за якими повинно здійснюватися відмежування злочинів відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків (ст. 385) від суміжного злочину, передбаченого ст. 384 КК. Останній є: предметним злочином; має відмінності за об'єктом, переліком суб'єктів; має відмінності за мотивом користі; за змістом і переліком ознак об'єктивної сторони;

- компаративістське дослідження злочину, передбаченого ст. 385 КК України та аналогічних діянь за кримінальним законодавством деяких зарубіжних держав, спонукає до вдосконалення норм ст. 385 КК України (стосовно доповнення переліку суб'єктів потерпілим, понятим, спеціалістом).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані й аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки та пропозиції можуть бути використані у:

- *законотворчій діяльності* – при внесенні змін і доповнень до чинного законодавства (лист Комітету з питань законотворчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної Ради України (№ 04-18/12-537 від 12 березня 2016 р.);

- *правозастосовній діяльності* – для кваліфікації злочинів, передбачених ст. 385 КК та відмежування їх від діянь, передбачених ст. 384 КК;

- *науково-дослідній роботі* – для подальшої розробки теоретичних, прикладних

проблем, пов'язаних з відмовою свідка від давання показань або відмовою експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків;

- *навчальному процесі* – як матеріал для викладання навчальних дисциплін «Кримінальне право України. Особлива частина», «Актуальні проблеми кваліфікації злочинів» (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження у навчальному процесі ВНЗ «Національна академія управління» від 26 листопада 2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійним завершеним науковим дослідженням. Визначені й обґрунтовані в дисертації наукові положення та пропозиції є особливим внеском здобувача та самостійним доробком автора.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та висновки дисертації доповідалися автором на семінарі кафедр юридичного факультету ВНЗ «Національна академія управління», а також були оприлюднені на міжнародних та республіканських науково-практичних конференціях: міжнародна юридична науково-практична конференція «Актуальна юриспруденція» (м. Київ, 5 жовтня 2017 р.); міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми юридичної науки» (м. Київ, грудень 2012 р.); міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми юридичної науки» (м. Київ, 21 березня 2014 р.); республіканская научно-практическая конференция студентов, магистрантов и аспирантов «Уголовная юстиция: законодательство, теория и практика» (Брест, Республика Беларусь, 20 октября 2017 г.).

Публікації. Основні положення та висновки дослідження викладено в 15 публікаціях, з них 11 – у наукових фахових виданнях, внесених в оновлений перелік фахових видань з юридичних наук МОН України, зареєстрованих та проіндексованих у міжнародних науково метричних каталогах та базах даних; 4 – матеріали конференції.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, які включають сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (299 найменувань) на 30 сторінках, додатків (на 40 сторінках). Загальний обсяг дисертації – 254 сторінок, основний текст дисертації – 184 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** дисертації висвітлені положення, що наведені вище – у структурній частині автореферата «Загальна характеристика роботи».

Розділ 1 «Поняття, витоки, історія кримінальної відповідальності свідка за відмову від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків та сучасний стан проблеми і соціально-правова обумовленість цієї кримінально-правової заборони» складається із двох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Витоки, історія кримінальної відповідальності свідка за відмову від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків та сучасний стан проблеми»* на основі аналізу історичних документів, нормативно-правових актів виділено історичні періоди

розвитку кримінально-правової відповідальності свідка за відмову від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків.

Проведення дослідження правових джерел свідчить, що до шостого періоду розвитку суспільства і держави на теренах України кінець XIX – початок XX ст. (для кримінально-правової охорони досліджуваних нами відносин – це п'ятий період) кримінальної відповідальності за відмову свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків не існувало. Нормативне закріплення кримінальної відповідальності свідка, експерта, понятого чи перекладача, які без поважних причин відмовилися виконати свій обов'язок, знайшло своє відображення в ст. 172 Кримінального Уложення 1903 р.. Об'єктивна сторона цього злочину характеризувалася активними діями та часом учинення злочину. Суб'єктами цього злочину були: свідки, експерти, поняті, перекладачі. З суб'єктивної сторони цей злочин характеризувався виною у формі умислу (умисел був лише прямий). У цьому періоді – початок XX ст. – 1991 р., який має назву «Україна в радянський період» ст. 87 КК УСРР була передбачена відповідальність за відмову свідка, експерта, перекладача чи понятого від виконання покладених на нього обов'язків. У ч. 1 цієї статті фактично передбачена кримінальна відповідальність свідка за відмову від виконання покладеного на нього обов'язку. З об'єктивної сторони цей злочин характеризувався активними діями – відмовою давати показання слідчому або судовому органу. За ч. 2 ст. 87 КК йшлося про відмову виконання обов'язків експертом, перекладачем або понятим. Суб'єктом злочину за ст. 87 КК були свідок, експерт, перекладач, понятий. Статтею 179 КК УРСР була закріплена кримінальна відповідальність за злісне ухилення свідка, експерта або перекладача від явки або відмова від дачі показань чи виконання покладених на них обов'язків. Тут відбулася декриміналізація дій понятого. Об'єктивна сторона цього злочину характеризувалася діями та часом вчинення злочину. Законом СРСР від 2 листопада 1989 р. «Про відповідальність за неповагу до суду» були внесені зміни до ст. 179 КК УРСР, якими були передбачені зміни в об'єктивній стороні цього злочину. Цей злочин характеризувався активними діями: 1) відмовою свідка від дачі показань; 2) відмовою експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків без поважних причин; 3) місцем вчинення злочину.

У восьмому періоді з 1991 р. (для кримінально-правової охорони – це шостий період) по цей час, який має назву «Україна незалежна держава» 5 квітня 2001 р. був прийнятий КК України, який передбачив ст. 385 КК кримінальну відповідальність за відмову свідка від давання показань або відмову експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків. Ст. 385 КК зазнала змін, внесених Законом № 2456-IV від 03.03.2005 р., після слів «досудового слідства» цю норму доповнити такою ознакою об'єктивної сторони з переліку існуючих, як час вчинення злочину. Крім того, законом № 890-VI від 15 січня 2009 р. до цієї статті після слів «...тимчасовою слідчою...» було внесено наступне доповнення: «...чи тимчасовою спеціальною комісією», які в послідуєчому визнанні неконституційними. На даний час зі ст. 385 КК вилучено слова: «...тимчасовою спеціальною комісією...».

У підрозділі 1.2 «Поняття злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків та соціально-правова обумовленість цієї кримінально-правової заборони» аргументується, що визначення злочину, передбаченого ст. 385 КК і соціально-правової обумовленості означеної кримінальної заборони не було предметом з'ясування науковцями. Стверджується, що вдосконалення кримінального законодавства, яке нами досліджується, та практики його застосування стає можливим лише при формулюванні поняття злочину, передбаченого ст. 385 КК, яке ґрунтується на загальному поняття злочину (ст. 11 КК) та аналіз об'єктивних і суб'єктивних ознак злочину: «Під злочином відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків слід розуміти умисні, заборонені КК України дії суб'єкта, що посягають на суспільні відносини, що забезпечують умови з належного давання показань свідком, виконання експертом чи перекладачем покладених на них обов'язків під час судового провадження, під час проведення досудового розслідування, здійснення виконавчого провадження, розслідування тимчасовою слідчою комісією Верховної Ради України, які полягають у відмові свідка від давання показань або відмові експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків в установах, зазначених у диспозиції цієї статті».

Маючи теоретичну базу стосовно соціально-правової обумовленості заборони, передбаченої ст. 385 КК, а також проведений ґрунтовний аналіз існуючих поглядів на досліджувану проблему, автор вважає, що заслуговують на увагу в цьому дослідженні наступні чинники такої соціально-правової обумовленості цієї заборони, як: 1) соціально-кримінологічний – визначає: стан розвитку суспільних відносин у досліджуваній сфері; відповідність заборони соціальним та кримінологічним реаліям; що заборона – це засіб, реакція на злочин, покликана охороняти суспільні відносини; обумовленість цієї заборони – небезпекою завдання істотної шкоди суспільним відносинам унаслідок поведінки певної категорії людей; наявність достатньо високого рівня суспільної небезпечності такої поведінки; відносну поширеність цього злочину; 2) нормативно-правовий свідчить: про відповідність цієї заборони нормам Конституції України та іншим галузям законодавства в цій сфері: що норми Конституції України та заборони, передбаченої ст. 385 КК мають внутрішню логічну несуперечливість; що ст. 385 КК знаходиться в єдиному блоці з багатьма нормами законодавства, одні з яких регулюють позитивні відносини, а інші встановлюють відповідальність за порушення відносин, що охороняються ст. 385 КК; 3) етичний чинник – свідчить, що моральні норми мають визначальний вплив при конструюванні заборони, передбаченої ст. 385 КК; 4) культурно-історичний охоплює всі попередні чинники і розглядає цю заборону з позиції поступального її розвитку; 5) міжнародно-правовий – свідчить, що заборона, передбачена ст. 385 КК ґрунтується на міжнародно-правових стандартах прав людини.

Розділ 2 «Кримінально-правове дослідження об'єктивних і суб'єктивних ознак злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків» містить два

підрозділи

У підрозділі 2.1 «Об'єктивні ознаки злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків» автор аналізує найбільш поширені концепції об'єкта злочину в теорії кримінального права. Беручи за основу триступеневу класифікацію об'єктів злочинів, якої дотримується дисертант, визначено місце норми, передбаченої ст. 385 КК, її значення. Це стає можливим, коли буде встановлено родовий і безпосередній об'єкт злочину, передбаченого ст. 385 КК. Автор аналізує погляди, що мають місце в існуючих публікаціях на родовий об'єкт злочину проти правосуддя і виходячи із структури цих суспільних відносин, законодавства та критичного дослідження розуміння родового об'єкта цих злочинів пропонує наступне визначення родового об'єкта цього злочину «Це суспільні відносини з приводу умов, що забезпечують регламентовану законодавством та іншими нормативно-правовими актами діяльності: судів по здійсненню правосуддя; органів досудового розслідування, прокуратури; установ, що виконують судові рішення; осіб, що забезпечують для досудового розслідування повне, всебічне і об'єктивне вирішення справ, з охорони законних прав та інтересів громадян, юридичних осіб, суспільства, держави в процесі судочинства, досудового розслідування, виконання судових рішень, захисту та представництва у повному його розумінні.

На підставі критичного аналізу існуючих точок зору, які стосуються безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст. 385 КК та структури суспільних відносин, які охороняються цією кримінально-правовою нормою і дотримуючись концепції об'єкта як суспільних відносин пропонується наступне розуміння безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст. 385 КК: «під основним безпосереднім об'єктом цього злочину слід розуміти суспільні відносини, що забезпечують умови з належного давання показань свідком, виконання експертом чи перекладачем покладених на них обов'язків під час судового провадження досудового розслідування, виконавчого провадження, розслідування тимчасовою слідчою комісією Верховної Ради України. Натомість стверджується, що додатковим безпосереднім об'єктом цього злочину є суспільні відносини, що забезпечують умови з охорони законних прав та інтересів фізичних та юридичних осіб.

У роботі з'ясовуються загальнотеоретичні положення об'єктивної сторони злочину взагалі, і зокрема, передбаченого ст. 385 КК. Зовнішня сторона злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків, до цього часу не знайшла свого достатнього дослідження. Зазначається, що в юридичній літературі існує значна кількість суперечливих поглядів на поняття об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 385 КК та термінологію, яка стосується зовнішнього прояву цього злочину.

Автор критично відноситься до поглядів фахівців у галузі кримінального права, які в існуючих публікаціях стверджують, що злочин відмова свідка від давання показань вчиняється шляхом бездіяльності. У дисертації аргументуються теоретичні положення, які стосуються таких ознак об'єктивної сторони як дії та бездіяльності

та аргументується, що злочин, передбачений ст. 385 КК може вчинятися лише шляхом активних дій. Про це свідчать терміни, які використовує законодавець у диспозиції ст. 385 КК, зокрема, «відмова свідка від давання показань», відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків».

На підставі проведеного дослідження аргументується, що об'єктивна сторона злочину, описаного ст. 385 КК характеризується двома обов'язковими ознаками: 1) дія – відмова свідка від давання показань; відмова експерта чи перекладача без поважних причин від виконання покладених на них обов'язків; 2) часом вчинення злочину – під час судового розгляду, провадження досудового розслідування, здійснення виконавчого провадження, розслідування тимчасовою слідчою комісією Верховної Ради України.

У підрозділі 2.2 «Суб'єктивні ознаки злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків» автор досліджує загальнотеоретичні положення стосовно суб'єкта злочину. Значну увагу приділяє проблемі класифікації суб'єктів злочину. Зазначає, що суперечлива класифікація суб'єктів злочину, їх тлумачення в науці кримінального права та судовій практиці не може надавати допомогу судам та правоохоронним органам у справі боротьби із злочинними проявами. Акцентує увагу, що положення, яке склалося, викликає необхідність більш поглибленого дослідження суб'єкта злочину і, зокрема, передбаченого ст. 385 КК.

Відносно суб'єкта злочинів відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків в юридичній літературі висловлені різні погляди. На підставі критичного аналізу існуючих поглядів дисертант пропонує розуміння суб'єкта злочину, передбаченого ст. 385 КК, під яким слід розуміти фізичну осудну особу, яка досягла 16-річного віку до моменту вчинення злочину і викликана в якості свідка, призначена експертом чи залучена в якості перекладача (спеціальний суб'єкт) у цивільній, кримінальній, господарській чи адміністративній справах компетентним на це органом чи особою та яка попереджена про кримінальну відповідальність – свідок про відмову від давання показань, експерт чи перекладач – за відмову від виконання покладених на них обов'язків без поважних причин, у зазначених у диспозиції цієї статті органах.

У дисертації досліджені загальнотеоретичні напрацювання, які стосуються суб'єктивної сторони злочину. Аргументується, що проблема суб'єктивної сторони злочинів і досліджуваного складу злочину, зокрема, відноситься до числа найменш вивчених. Це робить її надто актуальною, особливо в сучасний період боротьби із злочинами проти правосуддя і, зокрема, передбаченого ст. 385 КК. Стверджується, що в юридичній літературі суб'єктивна сторона злочину і, зокрема, передбаченого ст. 385 КК, визначається як психічне ставлення особи до вчиненого нею діяння із певною формою вини, мотивом і метою, тобто однією і тією формулою психічного ставлення визначається і частина і ціле – суб'єктивна сторона й вина.

На підставі аналізу існуючих поглядів на суб'єктивну сторону злочину, передбаченого ст. 385 КК встановлено, що суб'єктивна сторона злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків характеризується виною у формі умислу. Умисел для

цього злочину може бути прямий. Про це свідчить те, що цей злочин відноситься до так званих діянь з формальним складом. Інтелектуальна ознака умислу в цьому злочині характеризується усвідомленням винною особою суспільної небезпечності своїх дій, часу вчинення злочину. Вольовий момент умислу в цьому злочині характеризується бажанням вчинити дії, передбачені в диспозиції цієї статті.

Розділ 3. «Відмежування злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків від суміжних злочинів та порівняльно-правова характеристика злочину передбаченого ст. 385 КК України з аналогічними злочинами деяких зарубіжних держав та удосконалення чинного законодавства» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Відмежування злочину, передбаченого ст. 385 КК України від суміжних злочинів» з'ясовано, що відмежування злочину відмова свідка від давання показань від суміжного злочину, передбаченого ст. 384 КК необхідно проводити за окремими елементами та ознаками кожного з елементів цих складів злочинів.

Дисертант підтримує думку, яка є в існуючих публікаціях, що конкуренцією норм слід відрізнити від суміжних діянь. Стверджується, що злочини, передбачені ст. 385 і 384 КК є суміжними.

Обґрунтовується, що злочини, передбачені ст. 385 і 384 КК, мають відмінності: 1) за безпосереднім об'єктом – для першого таким є суспільні відносини, що забезпечують умови з належного давання показань свідком, виконання експертом чи перекладачем покладених на них обов'язків під час судового провадження або під час провадження досудового розслідування, здійснення виконавчого провадження, розслідування тимчасовою слідчою комісією Верховної Ради України, то для другого – є суспільні відносини, що забезпечують умови з отримання правдивих показань свідка чи потерпілого, правдивого звіту оцінювача про оцінку майна, правдивого висновку експерта, правильного перекладу від перекладача. Крім того, злочин, описаний ст. 385 КК відноситься до – безпредметних, а ст. 384 КК відноситься до предметних злочинів; 2) за об'єктивною стороною – для першого – характерні такі ознаки об'єктивної сторони, як дії, час вчинення злочину, а для другого – дії, час та обстановка вчинення злочину; 3) за суб'єктом – для злочину, передбаченого ст. 385 КК такими суб'єктами є: свідок, експерт, перекладач, а для злочину, передбаченого ст. 384 КК – свідок, потерпілий, експерт, перекладач. оцінювач; 4) за суб'єктивною стороною – для першого характерна вина у формі прямого умислу, а для другого – прямий умисел і мотив користі.

У підрозділі 3.2 «Порівняльно-правова характеристика злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків за КК України та аналогічними злочинами за законодавством деяких зарубіжних держав» аргументується, що правозастосовні органи мають певні труднощі в застосуванні ст. 385 КК України. Стверджується, що причиною цього є: 1) недоліки в конструюванні норм, передбачених цією статтею; 2) недостатня розробленість об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта та суб'єктивної сторони цього злочину, а також відсутність досліджень з відмежування цього злочину від суміжного діяння.

Аналіз статей 308 КК Російської Федерації, ст. 302 КК Латвійської Республіки, ст. 173 Пенітенціарного кодексу Естонської Республіки, які містять подібні злочини із ст. 385 КК України, свідчить, що з кримінальних кодексів РФ до ст. 385 важливо долучити потерпілого як суб'єкта злочину, з Пенітенціарного кодексу Естонської Республіки – понятого, потерпілого та спеціаліста. Стосовно інших положень позиція вітчизняного законодавця є більш пріоритетною.

У підрозділі 3.3 «Вдосконалення нормативних положень, передбачених ст. 385 КК України» зазначається, що на сьогодні арсенал кримінально-правового захисту суспільних відносин, що забезпечують умови з охорони, регламентованої законами, належного отримання показань свідка, виконання експертом чи перекладачем своїх обов'язків і убезпечення від відмови цих осіб у виконанні покладених на них обов'язків, є недостатнім. З цією метою ми скористалися проведеним дослідженням: 1) об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 385 КК; 2) порівняльно-правового дослідження; 3) формулювання чинного закону «ст. 385. Відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків» та запропонуємо наступну редакцію цієї статті: «ст. 385. Відмова свідка, потерпілого від давання показань або відмова експерта, спеціаліста, перекладача, понятого від виконання покладених на них обов'язків

1. Відмова свідка або потерпілого від давання показань або відмова експерта, спеціаліста, перекладача або понятого без поважних причин від виконання покладених на них обов'язків під час судового провадження або під час проведення досудового розслідування, здійснення виконавчого провадження, розслідування тимчасовою слідчою комісією Верховної Ради України, якщо їм була роз'яснена відповідальність за таку відмову...», а частину другу цієї статті залишити в існуючій редакції.

ВИСНОВКИ

У **висновках** наведено теоретичне узагальнення, яке полягає у з'ясуванні питань кримінально-правової характеристики злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків, та формування на цій основі положень і рекомендацій, що відповідають вимогам наукової новизни, мають істотне значення для науки кримінального права та практики. Основними теоретичними і практичними результатами є наступні:

1. Витоки кримінальної відповідальності за відмову свідка, експерта, понятого чи потерпілого без поважних причин від виконання покладених на них обов'язків, передбачені ст. 172 Кримінального Уложення 1903 р. (злочин характеризувався діями та часом вчинення діяння). У ст. 87 КК УСРР 1927 р. була передбачена кримінальна відповідальність, серед інших злочинів, за відмову свідка від давання показань слідчому і судовому органу (ч. 1), відмова експерта, перекладача або понятого від виконання покладених на них обов'язків (ч. 2), тобто ускладнена стаття для розуміння. У ст. 179 КК УРСР 1960 р., яка мала назву – «злісне ухилення свідка, експерта або перекладача від явки або відмова від дачі показань чи виконання покладених на них обов'язків» – тут відбулася декриміналізація відповідальності

понятого. 2 листопада 1989 р. ст. 179 КК 1960 р. отримала назву та редакцію «Відмова свідка від дачі показань чи експерта або перекладача від виконання покладених наших обов'язків», досліджуваний злочин був сформульований в окремії статті 179 КК на відміну від попередньої редакції. Злочин став характеризуватися активними діями та місцем вчинення злочину. У ст. 385 КК України 2001 р., яка отримала назву «Відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від покладених на них обов'язків», відбулися зміни в об'єктивній стороні злочину стосовно часу вчинення злочину та більша його деталізація.

2. Під злочином відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків слід розуміти умисні, заборонені КК України дії суб'єкта, що посягають на суспільні відносини, які забезпечують умови з належного давання показань свідком, виконання експертом чи перекладачем покладених на них обов'язків під час судового розгляду, під час проведення досудового розслідування, здійснення виконавчого провадження, розслідування тимчасовою слідчою комісією Верховної Ради України, які полягають у відмові свідка від давання показань або відмови експерта чи перекладача без поважних причин від покладених на них обов'язків у зазначений в законі час.

3. До основних чинників соціально-правової обумовленості заборони відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків відносять: 1) соціально-кримінологічний – визначає: стан розвитку суспільних відносин в означеній сфері; відповідність заборони соціальним та кримінологічним реаліям; що ця заборона – це засіб, реакція на злочин, покликана охороняти суспільні відносини; обумовленість цієї заборони небезпекою завдання істотної шкоди суспільним відносинам унаслідок поведінки певної категорії людей; наявність достатньо високого рівня суспільної небезпечності такої поведінки; відносну поширеність цього злочину; 2) нормативно-правовий чинник – свідчить: про відповідність цього діяння нормам Конституції України та іншим галузям законодавства у цій сфері; що норми Конституції України та заборона передбачена ст. 385 КК мають внутрішню логічну несуперечливість; що ст. 385 КК знаходиться в єдиному блоці з багатьма нормами законодавства, одні з яких регулюють позитивні відносини, а інші встановлюють відповідальність за порушення цих відносин; 3) етичний чинник – свідчить, що дотримання етичних норм при конструюванні заборони, передбаченої ст. 385 КК може бути визначальною; 4) культурно-історичний охоплює всі попередні чинники і розглядає заборону з точки зору поступального розвитку; 5) міжнародно-правовий – ґрунтується на міжнародно-правових стандартах прав людини.

4. Безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст. 385 КК є суспільні відносини, що забезпечують умови з належного давання показань свідком, виконання експертом чи перекладачем покладених на них обов'язків під час судового провадження або під час провадження досудового розслідування, виконавчого провадження, розслідування тимчасовою слідчою комісією Верховної Ради України.

5. Об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 385 КК характеризується двома обов'язковими ознаками: 1) діями (відмова свідка від давання показань; відмова експерта чи перекладача без поважних причин від виконання покладених на них обов'язків; 2) часом вчинення злочину (під час судового розгляду, досудового розслідування, здійснення виконавчого провадження, розслідування тимчасовою слідчою комісією Верховної Ради України).

6. Під суб'єктом злочину, передбаченого ст. 385 КК слід вважати фізичну осудну особу, яка досягла 16-річного віку до моменту вчинення злочину і викликана в якості свідка, призначена експертом чи залучена в якості перекладача (спеціальний суб'єкт) у цивільній, кримінальній, господарській та адміністративні справах компетентним на це органом чи особою та яка попереджена про кримінальну відповідальність – свідок про відмову від давання показань, експерт чи перекладач за відмову від виконання покладених на них обов'язків без поважних причин, у зазначених у диспозиції органах.

7. Суб'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 385 КК характеризується виною у формі умислу. Умисел для цього злочину може бути лише прямий, про це свідчить те, що цей злочин відноситься до так званих діянь з формальним складом. Інтелектуальна ознака умислу в цьому злочині характеризується усвідомленням винною особою суспільної небезпечності своїх дій, часу вчинення злочину. Вольовий момент умислу в цьому злочині характеризується бажанням вчинити дії, передбачені в диспозиції цієї статті.

8. Відмежування злочину відмова свідка від давання показань, відмова експерта чи перекладача від покладених на них обов'язків від злочину, передбаченого ст. 385 КК свідчить, що їх відмінність проявляється за об'єктом злочину, за об'єктивною стороною, за суб'єктом і суб'єктивною стороною. Крім того, злочин, передбачений ст. 384 КК відноситься до предметних злочинів на відміну від злочину, передбаченого ст. 385 КК.

9. Проведення компаративістського дослідження стосовно злочину, передбаченого ст. 385 КК з аналогічними злочинами деяких зарубіжних держав та складоутворюючих ознак цього злочину дало можливість сформулювати ст. 385 КК України в наступній редакції: «Ст. 385. Відмова свідка, потерпілого від давання показань або відмова експерта, спеціаліста, перекладача або понятого від покладених на них обов'язків

1. Відмова свідка, потерпілого від давання показань або відмова експерта, спеціаліста, перекладача або понятого без поважних причин від виконання покладених на них обов'язків під час судового провадження або під час досудового розслідування, здійснення виконавчого провадження, розслідування тимчасовою слідчою комісією Верховної Ради України, - караються...

2. Не підлягає кримінальній відповідальності особа за відмову давати показання під час провадження досудового розслідування або в суді, здійснення виконавчого провадження, розслідування тимчасовою слідчою комісією Верховної Ради України щодо себе, а також членів її сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначено законом...»

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях внесених до оновленого переліку фахових видань з юридичних дисциплін МОН України, зареєстрованих та проіндексованих у міжнародних наукометричних каталогах і базах даних:

1. Ольховенко О. І. Витоки, історія кримінальної відповідальності свідка, експерта чи перекладача за невиконання покладених на них обов'язків // Юридична наука (Index Copernicus). – 2013. № 10. – С. 66-78.
2. Ольховенко О. І. Суб'єкт злочину, передбаченого ст. 385 КК України // Юридична наука (Index Copernicus). – 2014. № 4. – С. 59-79.
3. Ольховенко О. І. Соціально-правова обумовленість кримінально-правової заборони відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків // Юридична наука (Index Copernicus). – 2014. № 11. – С. 87-104.
4. Ольховенко О. І. Родовий об'єкт злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків // Юридична наука (Index Copernicus). – 2014. № 12. – С. 101-113.
5. Ольховенко О. І. Безпосередній об'єкт злочину, передбаченого ст. 385 КК України // Юридична наука (Index Copernicus). – 2015. № 1. – С. 81-90.
6. Ольховенко О. І. Об'єктивна сторона злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків // Юридична наука (Index Copernicus). – 2015. № 5. – С. 93-110.
7. Ольховенко О. І. Суб'єктивна сторона злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків // Юридична наука (Index Copernicus). – 2015. № 8. – С. 123-133.
8. Ольховенко О. І. Відмежування злочину, передбаченого ст. 385 КК України, від суміжного злочину, передбаченого ст. 384 КК України // Юридична наука (Index Copernicus). – 2015. № 10. – С. 154-160.
9. Ольховенко О. І. Вдосконалення нормативних положень, передбачених ст. 385 КК України // Юридична наука (Index Copernicus). – 2015. № 12. – С. 110-118.
10. Ольховенко О. І. Порівняльно-правове дослідження злочину, передбаченого ст. 385 КК України та аналогічних діянь за кримінальними кодексами деяких зарубіжних держав // Юридична наука (Index Copernicus). – 2016. № 1. – С. 117-124.
11. Ольховенко О. І. Поняття злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків за статтею 385 Кримінального Кодексу України // Юридична наука (Index Copernicus SafetyLit, Social Science Research Network (SSRN)). – 2017. № 4. – С. 23-28.

Публікації у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій та семінарів.

12. Ольховенко О. І. Суб'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 385 ККУ

// Актуальні проблеми юридичної науки – 2012 : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Грудень, Київ 2012) / за Заг. ред. В. К. Матвійчука, Ю. В. Нікітіна, М. І. Карпенка. – Київ : ВНЗ «Національна академія управління», 2013. – С. 423-425.

13. Ольховенко О. І. Суб'єкт злочину, передбачений ст. 385 КК України : теоретичні та практичні питання. // Актуальні проблеми юридичної науки – 2014 : [Матеріали міжнародної науково-практичної конференції]. (Київ, 21 березня 2014 р.) / за Заг. ред. д.ю.н., професора В. К. Матвійчука, д.ю.н., доцента Ю. В. Нікітіна, д.ю.н., професора Є. О. Гіди. – Київ : ВНЗ «Національна академія управління», 2014. – С. 274-276.

14. Ольховенко О. І. Безпосередній об'єкт злочину, передбаченого ст. 385 КК України. Юридична наука і практика : пошук правової гармонії : збірник матеріалів Міжнародної юридичної науково-практичної конференції «Актуальна юриспруденція», м. Київ, 5 жовтня 2017 року. Тези наукових доповідей. – Київ : Видавничий дім «АртЕк», 2017. – С. 166-169.

15. Ольховенко О. И. Понятие преступления отказ свидетеля от дачи показаний или отказ эксперта или переводчика от исполнения возложенных на них обязанностей по статье 385 Уголовного Кодекса Украины // Материалы VIII Республиканской научно-практической конференции студентов, магистрантов и аспирантов «Уголовная юстиция: законодательство, теория и практика» г. Брест, республика Беларусь. 20 октября 2017 г. – С. 185-187.

АНОТАЦІЯ

Ольховенко О. І. Кримінально-правова характеристика злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків (ст. 385 КК України). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право (081 – Право). – Вищий навчальний заклад «Національна академія управління». Міністерство освіти і науки України. – Київ, 2017.

Дисертаційна робота є всебічним комплексним і системним науковим розробленням питань кримінально-правової характеристики злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків (ст. 385 КК України).

У результаті здійснення наукового аналізу теоретичного стану проблеми, її законодавчого регулювання та практики застосування чинного законодавства надано важливі для юридичної науки пропозиції, сформульовані нові положення і висновки.

В ході дослідження з'ясовано витоки та історію кримінальної відповідальності за відмову свідка від давання показань або відмову експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків та сучасний стан цієї проблеми.

У дисертаційній роботі запропоноване поняття злочину відмова свідка від

давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків без поважних на те причин. З'ясовано зміст наступних основних чинників соціально-правової обумовленості цієї заборони: соціально-кримінологічного; нормативно-правового; етичного; культурно-історичного, міжнародно-правового, які переконують у необхідності збереження в чинному законодавстві кримінальної відповідальності за відмову свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків та необхідності подальшого вдосконалення цієї кримінально-правової норми.

Автором визначено родовий і безпосередній об'єкт цього суспільно-небезпечного діяння.

З урахуванням сучасного досягнення вітчизняної та зарубіжної науки кримінального права проаналізовано: обов'язкові ознаки об'єктивної сторони злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків.

Дисертантом з'ясовано коло осіб, які можуть бути суб'єктами злочину, передбаченого ст. 385 КК України. На підставі дослідження існуючих точок зору, що стосуються суб'єктивної сторони злочину відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків, а також опитування респондентів запропоновано визначення суб'єктивної сторони досліджуваного злочину.

Дослідником здійснено комплексний аналіз сучасного законодавства України щодо розкриття суттєвих ознак окремих складів злочинів у ст. 385 КК України, яка має банкетну диспозицію, що є важливим як для кваліфікації діяння за досліджуваною статтею, так і для її удосконалення.

У дисертаційній роботі здійснено відмежування злочину, передбаченого ст. 385 КК України від суміжного злочину, передбаченого статтею 384 КК України.

На підставі дослідження складоутворюючих ознак злочину, передбаченого ст. 385 КК України та аналогічних ознак злочинів, передбачених кримінальним законодавством деяких зарубіжних держав здійснено порівняльно-правову характеристику цих злочинів.

Сформульовано пропозиції щодо вдосконалення положень ст. 385 КК України і практики її застосування.

Ключові слова: свідок, експерт, перекладач, відмова свідка від давання показань, відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків, об'єкт злочину, об'єктивна сторона злочину, суб'єкт злочину, суб'єктивна сторона злочину, відмежування, порівняльно-правове дослідження, ознаки злочину.

АННОТАЦІЯ

Ольховенко О. И. Уголовно-правовая характеристика преступления отказ свидетеля от дачи показаний или отказ эксперта или переводчика от исполнения возложенных на них обязанностей (ст. 385 УК Украины). – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.08 – уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право (081 – право). – Высшее учебное заведение «Национальная академия управления», Киев, 2017.

Диссертационная работа является всесторонне комплексной и системной научной разработкой вопросов уголовно-правовой характеристики преступления отказ свидетеля от дачи показаний или отказ эксперта или переводчика от исполнения возложенных на них обязанностей (ст. 385 УК Украины).

В результате осуществления научного анализа теоретического состояния проблемы, ее законодательного регулирования и практики применения действующего законодательства предоставлено важные для юридической науки предложения, сформулированные новые положения и выводы.

В ходе исследования выяснено истоки и историю уголовной ответственности за отказ свидетеля от дачи показаний или отказ эксперта или переводчика от исполнения возложенных на них обязанностей и современное состояние этой проблемы.

В диссертационной работе предложено понятие преступления отказ свидетеля от дачи показаний или отказ эксперта или переводчика от исполнения возложенных на них обязанностей без уважительных на то причин. Выяснено содержание следующих основных факторов социально-правовой обусловленности этого запрета: социально-криминологического; нормативно-правового; этического; культурно-исторического, международно-правового, которые убеждают в необходимости сохранения в действующем законодательстве уголовной ответственности за отказ свидетеля от дачи показаний или отказ эксперта или переводчика от исполнения возложенных на них обязанностей и необходимости дальнейшего совершенствования этой уголовно-правовой нормы.

Автором определены родовая и непосредственный объекты этого общественно опасного деяния.

С учетом современного достижения отечественной и зарубежной науки уголовного права проанализированы: обязательные признаки объективной стороны преступления отказ свидетеля от дачи показаний или отказ эксперта или переводчика от исполнения возложенных на них обязанностей.

Диссертантом установлен круг лиц, которые могут быть субъектами преступления, предусмотренного ст. 385 УК Украины. На основании исследования существующих точек зрения, касающихся субъективной стороны преступления отказ свидетеля от дачи показаний или отказ эксперта или переводчика от исполнения возложенных на них обязанностей, а также опрос респондентов предложено определение субъективной стороны исследуемого преступления.

Сформулированы предложения по совершенствованию положений ст. 385 УК Украины и практики его применения.

Ключевые слова: свидетель, эксперт, переводчик, отказ свидетеля от дачи показаний, отказ эксперта или переводчика от исполнения возложенных на них обязанностей, объект преступления, объективная сторона преступления, субъект преступления, субъективная сторона преступления, отграничения, сравнительно

правовое исследование, признаки преступления.

SUMMARY

Olhovenko O. Criminal-Legal Characteristic of a Crime of a Refusal of a Witness to Testify or Refusal of an Expert or Interpreter to Perform their Duties (Article 385 of the Criminal Code of Ukraine). - Qualification research paper as a manuscript.

Dissertation for obtaining a Ph.D. scientific degree of Juridical Sciences according to the specialty 12.00.08 – criminal law and criminology; criminal-executory law (081 – Law). – Higher educational institution “National Academy of Management”. Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kyiv, 2017.

The dissertation is a comprehensive and systematic scientific research of the issue of the criminal-legal characteristic of a crime of a refusal of a witness to testify or refusal of an expert or interpreter to perform their duties (Article 385 of the Criminal Code of Ukraine).

As a result of the scientific analysis of the theoretical state of the issue, its legal governance, and the law-enforcement practice, the author gives significant propositions for the legal science; new definitions and conclusions have been formulated.

During the study, the beginnings and the history of the criminal responsibility for the refusal of a witness to testify or refusal of an expert or interpreter to perform their duties are determined as well as the current state of this problem.

The definition of a crime of the groundless refusal of a witness to testify or refusal of an expert or interpreter to perform their duties is suggested. The concept of the following paramount factors of the socio-legal conditionality of this prohibition are determined: social-criminological; normative-legal; ethical; cultural-historical; international-legal that convince in the necessity of preservation of criminal responsibility for a refusal of a witness to testify or refusal of an expert or interpreter to perform their duties in the current legislation and determine the further direction of improvement of this criminal-legal provision.

The author defines the generic and direct objects of this socially dangerous act.

Taking into account modern achievements of native and foreign criminal law science the obligatory elements of the objective side of a crime of a refusal of a witness to testify or refusal of an expert or interpreter to perform their duties has been analyzed.

The scope of persons that can be a perpetrator of a crime under Article 385 of the Criminal Code of Ukraine is defined. Grounding on the research of the existing viewpoints regarding the subjective aspect of a crime of a refusal of a witness to testify or refusal of an expert or interpreter to perform their duties as well as on results of the survey the definition of the subjective aspect of the mentioned crime is suggested.

Aiming to discover significant characters of separate crimes in the Article 385 of the Criminal Code of Ukraine, which has a blanket disposition, the author provides the comprehensive analysis of the current Ukrainian legislation. This is significant both for characterization of an act under the researched article and for its improvement.

The separation of a crime under Article 385 of the Criminal Code of Ukraine from neighboring crime under Article 384 of this Code has been provided in this paper.

Grounding on the research of the basic elements of a crime provided for in Article 385 of the Criminal Code of Ukraine and similar elements of crimes prescribed by the criminal law of some foreign states the comparative-legal characteristic of these crimes has been performed.

The propositions on the improvement of the provisions of Article 385 of the Criminal Code of Ukraine and its law-enforcement practice have been formulated.

Keywords: Witness; Expert; Interpreter; Refusal of a Witness to Testify; Refusal of an Expert or Interpreter to Perform their Duties; Object of a Crime; Objective Aspect of a Crime; Perpetrator of a Crime; Subjective Aspect of a Crime; Separation; Comparative-Legal Research; Elements of a Crime.

Підписано до друку 07.06.2018 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Ум. друк, арк. 0,9
Тираж 100 прим. Замовлення № 118

Віддруковано з оригінал-макета ТОВ «Наш Формат»
04080, м. Київ, вул. Кирилівська, 86
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 4540 від 07.05.2013.